

[Albrechtsen]

rart, om ministeren ville have besvaret dette helt afgørende spørgsmål, synes jeg.

(Kort bemærkning).

Pelle Voigt (SF):

Jeg vil godt spørge ministeren for at få skabt lidt klarhed i hans synspunkt vedrørende retssagen ved et eksempel: er det sådan, at ministeren mener, at ministeren og søværnet og forsvarskommandoen har tilstrækkelig ekspertise i dag til at afgøre, om der er grundlag for at anlægge erstatningssag mod McDonnell-Douglas, eller er det sådan, at det kan man faktisk først finde ud af, når man har set, om man kan få dømt en orlogskaptajn?

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslagets overgang til anden (sidste) behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden:

Jeg foreslår, at forslaget til folketingsbeslutning henvises til forsvarsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, bestræber jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den sidste sag på dagsordenen var:

12) Første behandling af beslutningsforslag nr. B 26:

Forslag til folketingsbeslutning om, at militær straffelov kun skal gælde i krigstid.

Af Pelle Voigt (SF) m.fl.

(Fremsat 21/2 84).

Forslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Forsvarsministeren (Engell):

Jeg skal indledningsvis fremhæve, at vi efter min opfattelse ikke kan give afkald på de særlige militære straffe- og retsplejeregler, heller ikke i fredstid. Spørgsmålet blev i begyndelsen af 1970'erne taget op i forbindelse med behandlingen af den nugældende mili-

tære straffe- og retsplejelovgivning. Efter at den daværende regering i sommeren 1970 havde besluttet at gennemføre en revision af den gældende militære straffe- og retsplejelovgivning, nedsatte forsvarsministeriet i juli 1970 en arbejdsgruppe til at udføre det forberedende lovgivningsarbejde. Grundlaget for arbejdsgruppens virksomhed var en delbetænkning, som udvalget vedrørende befalingsmandsuddannelsen og de med arbejdsklimaet i forsvaret forbundne problemer – det var det såkaldte klimaudvalg – havde afgivet samme år.

Såvel klimaudvalget som den omtalte arbejdsgruppe fandt det påkrævet at bevare særregler for militært personel på en række punkter, ligesom man fandt det hensigtsmæssigt, at sådanne særregler fortsat blev placeret i særlige love.

Jeg kan i den forbindelse henvise til bemærkningerne til forslaget til militær straffelov, der trådte i kraft den 1. april 1974, og i øvrigt kan jeg oplyse, at forslaget til militær straffelov blev vedtaget enstemmigt den 12. april 1973.

Overalt, hvor samfundet etablerer et særligt pligtforhold for enkelte grupper af personer, regulerer man forholdet ved lov. Jeg kan nævne næringsloven, beværterloven og sømandsloven. Det er derfor også naturligt, at vi har love, der specielt behandler spørgsmål, som vedrører forsvaret, herunder den militære straffe- og retsplejelovgivning.

Naturligvis kunne man lade de særlige straffebestemmelser, der vedrører den militære tjeneste, indgå som et særligt kapitel i den borgerlige straffelov, men som nævnt har man af praktiske og lovtekniske grunde ikke hidtil fundet det hensigtsmæssigt at optage sådanne særregler i en lov, hvis øvrige bestemmelser gælder for hele samfundet.

Man kan så stille spørgsmålet, hvorfor de særlige militære straffebestemmelser skal opretholdes også i fredstid. Jeg vil pege på, at allerede den omstændighed, at det danske forsvar i henhold til grundloven hviler på den almindelige værnepligt, nødvendiggør bestemmelser, der sikrer, at denne pligt efterkommes, og ud fra en lighedsgrundsætning har der altid været lagt vægt på, at samme strafferegler bør gælde for alt militært personel.

Hertil kommer, at den militære tjenestes særlige karakter, herunder hensynet til opret-

[Forsvarsministeren]

holdelse af landets militære beredskab og løsning af opgaver, som minder om de opgaver, der skal løses i krigstid, gør det påkrævet at have straffebestemmelser, der f.eks. forhindrer strejker, og som sikrer, at ordrer bliver efterkommet. Jeg tænker her ikke mindst på søværnets og flyvevåbnets overvågning af dansk område, som indebærer afvisning af krænkelser for at håndhæve dansk suverænitet.

Denne opfattelse er også kommet til udtryk hos et flertal i et udvalg, som forsvarsministeriet nedsatte den 14. juli 1982. Udvalget havde til opgave at undersøge udviklingen i anvendelsen af straffe- og disciplinarmidler siden gennemførelsen af den militære straffe- og resplejereform i 1974 med henblik på spørgsmålet om begrænsning af strafferetlige sanktioner. I udvalget, der var sammensat af repræsentanter for forsvarsministeriet, generalauditøren, forsvarschefen, hovedorganisationer og officerer i forsvaret, Centralforeningen af kontraktansat Stampersonel og forretningsudvalgene for værnepligtigt personale, afviste de øvrige medlemmer Centralforeningens og forretningsudvalgenes ønske om ophævelse af den militære straffe- og retsplejelovgivning i fredstid.

Imidlertid har forretningsudvalget for de værnepligtige befalingsmænd dels gennem en pressemeddelelse fra den 13. februar, dels i en udtalelse i TV-Avisen den 13. marts i år fremsat krav om, at der af hensyn til disciplinen i forsvaret foretages en skærpelse af de strafferetlige sanktioner, som anvendes i forbindelse med militære lovovertrædelser. Man kan sige, at det krav ikke er foreneligt med ønsket om afskaffelse af en militær straffelov i fredstid, og jeg må også sige, at jeg på denne baggrund ikke er ganske klar over, hvilket standpunkt dette forretningsudvalg i dag har til beslutningsforslaget.

De strafferetlige sanktioner bør imidlertid i videst muligt omfang begrænses til tilfælde, hvor andre præventive foranstaltninger ikke slår til. Der har da også i det omtalte udvalg fra 1982 været enighed om, at strafferetlige sanktioner bør begrænses til tilfælde, hvor hensynet til forsvaret gør det absolut påkrævet. Forsvarskommandoen og auditørkorpset er indforstået med at gå i spidsen for at sikre denne udvikling.

Jeg kan ikke rigtig se, hvad der kan træde i stedet for den gældende ordning, og jeg

skal derfor også, som jeg var inde på i indledningen til mit indlæg, meddele, at vi afviser det fremsatte forslag til folketingsbeslutning.

Hjortnæs (S):

Socialdemokratiet kan ikke støtte det foreliggende beslutningsforslag.

Når man læser bemærkningerne til forslaget, kunne man få det indtryk, at forslagsstillerne har den opfattelse, at der ikke gør sig særlige forhold gældende inden for forsvaret, når man sammenligner med forholdene på det civile arbejdsmarked. Men den opfattelse deler vi ikke. Det er jo endnu ikke blevet sådan, at man stiller lønmodtagerne op i række og geled og kommanderer rundt med dem ude på arbejdsmarkedet, og man purrer dem vel heller ikke midt om natten og sender dem ud på en løbetur på 12 km, og hvad man nu ellers kan finde på som led i den almindelige uddannelse inden for forsvaret.

Vores opfattelse er altså den, at der her gør sig særlige forhold gældende, som tilsiger, at man må have en speciel militær straffelov og retsplejelov.

Vi har som bekendt et medansvar for den lovgivning, der gælder i dag. Hensigten med denne lovgivning var selvfølgelig at få reduceret antallet af straffe væsentligt. Vores indtryk er, at det faktisk også er sket, men derfor kan det da godt være, at der kan være grund til at vurdere lidt nøjere, om loven er helt tilsvarende efter den udvikling, der har fundet sted.

Det er vi parate til at se på under udvalgsarbejdet, men det foreliggende forslag må vi afvise.

Houe (KF):

Forslaget til folketingsbeslutning om, at militær straffelov ikke skal gælde i fredstid, kan det konservative folkeparti ikke støtte. Vi mener, at der også i fredstid er brug for en særlig militær retspleje og straffelovgivning, og netop det forhold, at dansk forsvar i princippet hviler på den almindelige værnepligt, gør, at man i adskillige situationer har brug for hurtige og effektive sanktionsmuligheder over for personel, som af den ene eller den anden årsag ikke retter sig efter gældende bestemmelser.

[Houe]

Siden revisionen i 1973-74 og de senere ændringer i slutningen af 1970'erne af den militære straffelovgivning har der været ikendt langt færre straffeforanstaltninger end tidligere, og det synes vi i det konservative folkeparti er udmærket, såfremt det vidner om, at personellet virkelig retter sig efter givne retningslinjer. Vi har ikke hos os i det konservative folkeparti nogen som helst grund til at tro, at det ikke skulle været tilfældet.

Den 14. juni 1982 nedsatte forsvarsministeriet et udvalg, som skulle afgive beretning om militær retspleje og straffeordning. Udvalget afgav beretning den 25. oktober 1983, og i beretningen siges det af et stort flertal, at man mener, det er nødvendigt, at den nævnte lovgivning fortsat opretholdes og også anvendes i fredstid.

Af hensyn til disciplinens opretholdelse ved enheder, hvor et stort antal befalingsmænd er ganske unge, må det være muligt ved meget hurtigt virkende sanktioner at styrke disse unge befalingsmænds muligheder for at føre kommando.

Som militær retspleje- og straffelov i dag er udformet, er forslagsstillernes bekymring for retfærdig behandling af mandskabet ganske ubegrundet. Undersøgelser har netop vist, at antallet af straffe m.v. er faldet drastisk i de senere år, og vi må gøre os klart, at selv om forsvaret som arbejdsplads har nærmet sig det civile arbejdsmarked, er der stadig under døgnøvelser om bord i skibe osv. væsentlige forskelle fra det civile arbejdsmarked, og det skal og må der altid være.

Af de her nævnte grunde kan det konservative folkeparti ikke støtte forslaget.

Birthe Rønn Hornbech (V):

SFs forslag om, at militær straffelov kun skal gælde i krigstid, er blot et enkelt forslag af en hel hærskare af forslag, der fremtræder som led i SFs veltilrettelagte strategi med det ene formål at svække det danske forsvar, at svække dansk forsvars- og sikkerhedspolitik. Alene af den grund må venstre blankt afvise forslaget.

Begrundelsen for at fremsætte forslaget er ifølge bemærkningerne, at forsvaret bør sammenlignes med enhver anden arbejdsplads; altså kan man ikke straffe de ansatte, de må behandles på lige fod med alle andre ansatte

alle andre steder, når de udebliver eller nægter at efterkomme ordrer.

Men forsvaret er jo ikke en almindelig arbejdsplads. Ifølge grundloven har vi stadig værnepligt her i landet, selv om værnepligten ikke har det omfang, som venstre kunne ønske sig. For at et forsvar skal kunne være velfungerende i krigstid, må det også være velfungerende i fredstid. I dansk forsvar er enhedernes effektivitet og præcise funktion afhængig af den enkelte, og den enkeltes svigten kan være livstruende for mange. Derfor må forsvarets opgaver være indøvet i fredstid og den nødvendige disciplin og selvdisciplin være opbygget i fredstid. Og her hjælper de sædvanlige sanktioner over for en ansat som f.eks. afskedigelse ikke altid. Jo, hvis man vil demoralisere forsvaret, er det naturligvis tilstrækkeligt; hvis man vil svække tilliden til det danske forsvar. Jeg er ikke i tvivl om, at det netop er det, forslagsstillerne ønsker. De mange forslag og de mange spørgsmål i den senere tid taler deres eget sprog.

Venstre vender sig stærkt imod, at forsvaret yderligere svækkes, og vi finder, at hensynet til opretholdelsen af landets militære beredskab gør det påkrævet at have en militær straffelov, som kan sikre, at ordrer efterkommes.

Vi har ikke noget ønske i venstre om at skærpe praksis, og vi har ingen indvendinger imod, at man ved småforseelser anvender andre sanktioner end de strafferetlige, men vi vender os kraftigt imod dette forslag, der tjener det ene formål at skade dansk forsvar og dermed bringe vor fred og frihed i fare.

Stinus (RV):

Selv om den militære straffelov ikke i alle enkeltheder har nøjagtig den udformning, det radikale venstre kunne tænke sig, kan vi ikke gå ind for det af hr. Pelle Voigt fremsatte forslag.

Efter at have læst argumentationen i bemærkningerne til forslaget er vi i øvrigt stærkt i tvivl om, hvorvidt hr. Pelle Voigt i det hele taget mener den militære straffelov. En del af argumentationen peger snarere på, at det er den militære retsplejelov, hr. Pelle Voigt ønsker at lave om på.

Det radikale venstre vil naturligvis være med til at se på forslaget i udvalget, og vi vil

[Stinus]

i særdeleshed lægge vægt på de synspunkter, som eventuelt måtte fremkomme fra de direkte implicerede, nemlig de forskellige personer, de forskellige grupper, som i dag er underlagt den militære straffelov.

Jeg vil gerne understrege, at vores udgangspunkt er negativt, simpelt hen fordi vi ikke finder forslaget sagligt forsvarligt. Vi vil såmænd gerne være med til helt at afskaffe militæret, men så skal det efter vores opfattelse gøres på en regulær måde, ikke ved at undergrave militærets muligheder for at fungere. Det er i hvert fald usagligt.

Arentoft (FP):

I bemærkningerne står der, at værnepligtige i forsvaret er civile borgere i uniform. Det er sådan set rigtigt nok, men jeg er enig med både hr. Hjortnæs og hr. Houe og fru Birthe Rønn Hornbech i, at der er forskel på den civile tilværelse og livet i forsvaret. Det kan jeg udtale mig om med en vis erfaring.

Det er absolut nødvendigt med de såkaldte arbitrære straffe, der kan ikendes på stedet, og disciplinarmidlerne. Tænk, hvis man skulle overføre alle disse straffesager til civile retter! Det ville simpelt hen betyde, at det danske retssystem ville bryde sammen, fordi det skulle behandle en masse små, meningsløse sager, og sådanne straffe ville blive behandlet flere år efter, at de værnepligtige var blevet hjemsendt.

Det er altså et helt tåbeligt forslag, og derfor afviser vi det.

Albrechtsen (VS):

VS ser med den allerstørste sympati på det forslag, SF her har fremsat; det kan heller næppe overraske nogen. Vi vil for så vidt gerne være med til helt at afskaffe den militære straffelov og med den militæret. Men det skridt, der tages her, er da helt klart et skridt i den rigtige retning.

Jeg kan være enig med hr. Arentoft i, at ved en udmøntning af dette i konkret lovgivning skal det naturligvis gennemgås, hvorledes reglerne på området fungerer, for sigtet er selvfølgelig ikke at få en masse sager i byretten. Det tror jeg på ingen måde kan have været tanken. Sigtet er at få alle disse hårde, i forhold til forseelserne meget hårde sanktioner væk, ikke at få retssager ved byretten. Det må formentlig stå ganske klart.

Det overrasker mig ikke, at de konservative benytter anledningen til at luften ærkekonservative synspunkter om disciplin og den slags; man benytter selvfølgelig lejligheden til at styrke, hvad man betragter som en bastion for de konservative dyder i samfundet, og man forsvarer selvfølgelig dette antikverede apparat og den besynderlige måde, det fungerer på, dette mærkelige disciplinarsystem, som er udviklet gennem århundrederne af forskellige konservative mennesker. VS ser det som en politisk hovedopgave at slippe af med disse systemer, både inden for krigsmagten og i samfundet som helhed, og derfor har de, der har set dette som en politisk kamp mellem højre og venstre, for så vidt ramt noget rigtigt. Det er da det, det drejer sig om. Det politiske højre ønsker at styrke disciplinen, forskellene og alt, hvad dertil hører, mens det politiske venstre ønsker at styrke frisindet og ligheden og de demokratiske rettigheder osv. Den vinkel er der også på sagen.

Inger Stilling Pedersen (KrF):

Vi i kristeligt folkeparti kan igen tilslutte os forsvarsministerens indlæg. Selvfølgelig er det nødvendigt med en militær straffelov også i fredstid.

Jeg vil gerne understrege det sidste indlæg. For mig at se er der ingen systemer, der har mere disciplin end de socialistiske. Hvordan kan de ellers bestå?

Pelle Voigt (SF):

Jeg må indrømme, at selv om udfaldet af denne debat ikke kommer voldsomt meget bag på mig, synes jeg, at den udviklede sig på en overraskende måde. Den udviklede sig nemlig fra ministerens rimelige gennemgang af denne problematik og de drøftelser, der har været mellem forsvarsministeriet og det kontraktansatte stampersonel og de værnepligtige og andre grupper, til en række indlæg af stærkt afvisende art først og fremmest fra de borgerlige partier.

Her synes jeg, at især fru Birthe Rønn Hornbechs indlæg på venstres vegne var interessant, for vi fik at vide, at dette forslag var et forsøg på at undergrave forsvaret, skade dansk forsvar og bringe freden og friheden i fare. Hvis det virkelig er sandt, synes jeg, der er grund til dyb bekymring, for for-

[Pelle Voigt]

slaget er jo ikke noget, socialistisk folkeparti eller KGB eller andre onde mennesker har fundet på. Det er såmænd et forslag, som er blevet fremsat af det kontraktansatte stampersonel og af de værnepligtiges organisationer, og som nyder bred støtte igennem alle de faglige systemer i hele forsvaret.

Jeg synes da, det er overordentlig bekymrende, hvis det virkelig er sådan, som venstres ordfører var inde på, og som selv hr. Stinus var inde på, altså, hvis det overvejende konservative kontraktansatte stampersonel, hvis de værnepligtige og mange andre har den slags hensigter. Jeg ser, at hr. Hjortnæs ryster på hovedet over, at jeg kalder stampersonellet overvejende konservativt, og jeg skal da medgive, at der givetvis også blandt dem er mange socialdemokrater, men jeg må nu indrømme, at jeg er stødt på mange konservative i organisationsarbejdet med disse ting, deriblandt folk, som rejser til Strasbourg i Europarådssammenhæng og agiterer for gennemførelsen af en sådan demokratisering af forsvaret på europæisk plan.

Derfor synes jeg som sagt, der er grund til dyb bekymring, hvis der er et sådant svælg mellem det, man anser for at være rimelige, ordentlige forhold blandt stort set alle kategorier af ansatte i forsvaret, og så på den anden side et folketing, der siger, at disse krav undergraver nationens sikkerhed. Det vil jeg synes vi skal se på under udvalgsarbejdet, og det vil jeg synes vi må diskutere med ministeren.

Jeg skal takke hr. Hjortnæs for det tilsagn, han kom med om i hvert fald at diskutere konkrete ændringer, demokratisering af de gældende systemer.

Jeg skal sige til hr. Stinus, at det er da helt klart, at vi i arbejdet også skal have retsplejespørgsmålet ind, at det ikke kun er straffeloven, der er tale om. Det er jeg helt enig med den radikale ordfører i.

Jeg håber, at når man nu kommer hjem og får tænkt sagerne igennem og udvalgsarbejdet begynder, så når man frem til den konklusion, at de kontraktansatte folk af stampersonellet og de værnepligtige osv. ikke kan have disse skumle samfundsundergravende motiver med at fremsætte den slags forslag, men at det simpelt hen handler om, at også folk, der har deres arbejdsplads i forsvaret, skal have almindelige demokratiske rettigheder som alle andre borgere i landet.

Jeg kunne måske til sidst bede en af de mange ordførere, der har talt imod dette forslag og talt om de farer og vanskeligheder, der ligger i det, eller ministeren om at give mig blot et eneste eksempel på, at det skulle være nødvendigt at idømme folk frihedsinddragelse, fordi de møder for sent på kaserne eller andet. Kan jeg få et eksempel på hensigtsmæssigheden af at opretholde en særlig straffelov for en speciel gruppe samfundsborgere, som efter min opfattelse og efter deres egen udtalte opfattelse udmærket er i stand til at tage vare på at få deres arbejdsplads i forsvaret til at fungere?

(Kort bemærkning).

Houe (KF):

Det er kun for at sige til hr. Pelle Voigt netop i forbindelse med de udtalelser, hr. Pelle Voigt kom med om, at det skulle være et bredt flertal i den kommission, der blev nedsat til at vurdere retsplejeordningen, der gik ind for, at man afskaffede dens brug i fredstid, at det er stik modsat. Der var kun en enkelt organisation, der gik ind for afskaffelsen i fredstid. Resten gik ind for en bibeholdelse af militær straffelov.

(Kort bemærkning).

Arentoft (FP):

Hr. Pelle Voigt efterlyser demokratiske forhold. De er indført i vid udstrækning. Alene hele udviklingen af talsmandsordningen, som i starten var en udmærket ordning, viser det. Man har lavet et valgsystem, der fuldstændig minder om et fagforbunds: nu har man landstalsmænd og flere årlige møder med talsmænd fra hele landet osv. Der er i høj grad demokratiske forhold.

Hr. Pelle Voigt efterlyser nogle helt konkrete eksempler på, hvordan f.eks. noget så latterligt, som man skriver i bemærkningerne, som at komme for sent kan have nogen betydning. Hvis et kompagni eller en brigade skal ud på øvelse og en mand kommer for sent og han ikke kommer med på øvelse, kan det være en alvorlig sag. Men det er møj, møj værre, hvis man står og skal sejle til Grønland og være væk i 8 måneder og der så er en mand, der bliver agterudsejlet. Så er der sandelig grund til at gøre vrøvl.

Pelle Voigt (SF):

Jeg skal takke hr. Arentoft for hans be hjertede forsøg på at komme med et eksempel på, at frihedsstraf skulle være nødvendigt i de tilfælde, der er tale om her. Jeg forstår det egentlig ikke. Jeg synes ikke, hr. Arentoft argumenterede for, at det var nødvendigt, at folk netop skulle have frihedsstraf, at man ikke kunne trække dem i løn eller noget andet. Der sejler masser af folk rundt på skibe i denne verden, som også af og til bliver agterudsejlet. Disse problemer løses i det civile liv med andre midler, og det, som egentlig er problemet her, er at få et argument for, hvorfor militæret er af en sådan særlig konstruktion, at det ikke kan lade sig gøre dér.

Til hr. Houe skal jeg sige, at jeg venter spændt på lejligheden til at diskutere betænkningen igennem, når vi får den at se i udvalget i forbindelse med arbejdet med dette forslag.

Jeg har forstået udviklingen på den måde, at man fra samtlige organisationers side – i hvert fald de fleste organisationers side – lagde ud med det forhandlingskrav, at man ville have afskaffet den militære straffelov i fredstid, derefter fik at vide, at det var der ikke politisk mulighed for – det har jo også vist sig i dag i folketinget – og så gav sig til at diskutere ændringer af den. Det er måske på den måde, modsætningen mellem min og hr. Houes opfattelse af, hvad der egentlig er sket, kan forklares.

Hermed sluttede forhandlingen.

Forslagets overgang til anden (sidste) behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden:

Jeg foreslår, at forslaget til folketingsbeslutning henvises til forsvarsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Meddelelser fra formanden:**Formanden:**

Der er ikke mere på dagsordenen.

Der er foretaget ændringer i følgende udvalg.

Uddannelsesudvalget (29/3 84):

Udtræder: Riishøj (SF)

Ny stedf.: Ebba Strange (SF)

Folketingets næste møde afholdes i morgen, fredag den 30. marts 1984, kl. 10.00.

Angående dagsordenen skal jeg henvise til den i salen opslåede dagsorden.

Mødet hævet kl. 18.27